

Милена Марковић, драматург, сценариста и песник

Увек има места за зв

Свака лирика је крајње субјективна и лична. Без обзира на то да ли је пише Шели, Буковски или Цветајева. Лирика се исто сматра највишим степеном у уметничким дисциплинама баш по питању универзалности. Универзалност настаје путем препознавања, препознавање је архетип где се човек осећа делом других људи баш, понекад, и кроз лирску поезију где препознаје нешто своје. Зато што све људе муче исте ствари, сви стоје према ништавилу, сви би да оставе трага, сви би да не буду сами на свету, сви би да откину неком главу.

CRNA KAŠIKA
treće izdanje

Прво „Павиљони“ (1998), а онда „Шине“ (2002) јасно и необично брзо постављају пут да неко сасвим млад и нов закорачи у српску драматургију својим сопственим читањем садашњости. А у тој и таквој садашњости превирања, транзиције свакојаке врсте, криза морала и вредности уопште, универзална, скоро библијска прича о љубави и смрти коју исписује Милена Марковић, као драмски текст, сценарио – и увек песму, бива додатно заострена. Као таква она постаје препознатљив мотив у Миленином писању, али и читању свега написаног. Уследили су комади „Брод за лутке“, „Бели, бели свет“, „Наход Симеон“, а одскора у Атељеу 212 и „Шума блиста“.

„Животно искуство је једна банална и променљива категорија, свет са може осетити свакојако ако га осећаш, приче о искуству су покушај медиокритета да мистификују или демистификују процес стварања који је крвав и озбиљан“ – рећи ће у једном ранијем разговору, додајући: „Свет, по мом мишљењу, тренутно није лепо место, али не бих о томе причала на озбиљном нивоу. Што се мене тиче, у последњих неколико година се искључиво бавим стварима које имају везе са емоцијама“.

О емоцијама свакојаке врсте је и разговор који следи.

** Судбином одређени или појединачним енергијама обликовани, наши животи се одвијају на различите начине. Шта је то што је за сада одредило ваш живот, што га је учинило баш оваквим какав јесте? Какви су то утицаји, избори, догађаји, сусрети, личности, мириси, одлуке...*

– Ја сам одувек желела да се бавим неком уметничком дисциплином, отада знам за себе. Неке посебне утицаје нисам имала. Осим што сам у својој кући веома рано научила да волим да читам, и то је можда некакав утицај. Разни људи су регистровали мој дар за писање, томе сам се окренула, посветила и то ме је једино занимало. Онда је било логично да студирам на Академији, друго нисам ни могла да студирам јер нисам била неки добар ђак.

** Уметници обично имају истанчан слух за пулс времена, живе га и осећају интензивније. Какво је ово време које живимо? Шта га одређује?*

– Ово је време велике кризе и превирања. Одређују га велика неправда и суровост и неједнакост међу људима. То са једне стране, са друге стране – опортунизам, лицемерје и једна малограђанска удобност и свест конзумације и саможивости.

** „Шине“ – имају и свој други наслов – „Бог нас погледао“. Да ли је?*

– Немам појма.

** „Мој Наход је страстан човек који жели да живот ухвати зубима и кида га крупним залагајима“ појаснили сте у једном разговору личност „Находа Симеона“, како гласи и назив Вашег комада писаног по мотивима Боре Станковића. Има ли за таквог човека места у овом времену и оваквом свету?*

– „Наход Симеон“ је наход који тражи своју мајку, па је онда налази, али не онако како је хтео него са њом води љубав, јер не зна да му је мајка. То је трагедија. У смислу трагичне личности, да, свака трагична личност је она која је нама самима слична, тако да га има свуда. Мој комад „Нечиста крв“ је драма о пропадању. Моји јунаци су проклетници. И стварни су. Увек има места за звер у човеку.

** На отварању Битефа поменули сте занимљив круг живота, били сте на сцени и отварали фестивал позоришта, за који сте*

ер у човеку

у оној првој младости прескакали ограде и разне друге препреке да би сте одгледали представе. Како Вам је тада споља изгледао свет позоришта код нас, а како вам он изгледа данас – изнутра.

– Постојале су представе које сам много волела, неке друге које нисам. Питање је како бих сада реаговала на исте представе. То је ствар перспективе и година.

Бојим се да не умем да одговорим како ми изгледа позориште сада, јер ја о томе не размишљам. Размишљам искључиво о свом раду. Да бих озбиљно одговорила каква је ситуација у позоришту, не бих смела да будем изнутра, него да имам дистанцу, макар временску, и да нисам активна.

** У чему је за Вас чаролија позоришта?*

– Пре свега у потпуној непредвидљивости. Никад се не зна шта ће да буде, да ли ће одређена представа да се деси или не, да ли ће да полети или не, да ли ће да ухвати публику ко змија жабу или ће да буде само неко извођење. То се све учи, сви раде шта морају, сви су добри и прави и дивни. Радила сам са врхунским редитељима и глумцима, али никад се ништа не зна. И то је чаролија – што се не зна да ли ће да буде чаролије или неће.

** Упоредо са писањем драмских текстова и сценарија настаје и Ваша поезија. „Пас који је појео сунце“, „Истина има терање“ и „Црна кашика“ са избором из претходне две. „Хранећи“ се ових дана „Црном кашиком“ имам осећај да је само подижем и слушам. Читав садржај је већ у мени. Слично, препознавањем, реагују многи који су је прочитали. По ком то принципу нешто крајње лично и проживљено постаје универзално, тачно, слично или готово исто?*

– По принципу лирике. Свака лирика је крајње субјективна и лична. Без обзира да ли је пише Шели, Буковски или Цветајева. Лирика се исто сматра највишим степеном у уметничким дисциплинама баш по питању универзалности. Универзалност настаје путем препознавања, препознавање је архетип где се човек осећа делом других људи баш, понекад, и кроз лирску поезију где препознаје нешто своје.

Зато што све људе муче исте ствари, сви стоје према ништавилу, сви би да оставе трага, сви би да не буду сами на свету, сви би да откину неком главу.

** Парафразирајући Селина, рекли сте: Изврћем своју кожу на бубањ, па свирам по томе. Тако стварам. То су веома искрене ствари, не банално и буквално. Мењају се сваког трена. Све што ме потресе, о чему размишљам, то продубим и о томе из разних визура пишем, дајем знаке, назнаке... То је болан и крвав процес... Када и како он постаје избор?*

– Ја не знам за други избор, према томе, не знам када и како.

** Ваша поезија је преводена, читана у Роџал Драматен позоришту у Стокхолму, које негује нешто што смо ми погубили – културу читања поезије. А да ли она с преводом нешто губи? Чини се да се Ваши текстови морају читати у оригиналу. То је она врста дијалога у којој се говори једно, а у ствари се догађа нешто сасвим друго.*

– Сигурно је да се с преводом нешто губи, осим у случају када се добије. А добије се када је препевавају неки песници на свој језик. То се мени до сада није десило, да је оно време од пре тридесет година, вероватно би се десило. Сада најбољи кадар преводилачки седи

по иностранству, преводњем се баве ентузијаста. Изузеци потврђују правило. Ствар није институционално покривена.

** Јесмо ли ми у преводу из једног система у други погубили као народ неке битне састојке? Још је Гогољ пре сто педесет година говорио да је највећа битка која се одвија и која ће се тек одвијати – битка за људске душе. Колико нас је „принцип тржишта“ обездушио?*

– Тај тржишни принцип није никога обездушио, него је променио систем вредности, то су две различите ствари.

Не могу у малој земљи, на пример, да се праве ауторски филмови и да се рачуна на продају, то су приче за малу децу. У Француској постоји проблем са тим, како неће овде. Филмове треба да финансира држава, онда да се пласирају на фестивалима и да се приказују у малим салама, то је до државе.

Исто тако, телевизијски програм дивља од тржишта, нема контроле, то је до државе. Тужно али истинито. Како год окренеш. То је једно.

Гогољ је говорио о простоти и малограђанштину, такозваном послезиме, тако је он то звао. Универзална простота средњег човека који је самодовољан, самозадовољан, сит, упарложен и може да буде врло зао, само му нешто помери. Исто је тако данас са малограђанштином као и у Гогољево време.

Што се тиче душе, и Гогољ и Толстој кад су се разболели, много су се бавили душом. Само је Толстој био изузетног физичког састава, за разлику од Гогоља.

** Филм „Сутра ујутру“, за који сте писали сценарио, говори о потреби да се врати време, да се заустави тренутак радости и заједништва, време великих очекивања... Да ли у Вашем животу постоји тренутак или време које бисте желели да вратите?*

– Јок.

** „Шума блиста“ у Атељеу 212 је Ваша најновија представа на репертоару београдских позоришта. Поново отклон у свет бајки, у свет архетипова?*

– Нема та драма никакве везе са бајком. Има у њој магичних појава, вила и вештица, Дунав је велики као море на том месту где се то дешава и природа је потуљена.

Не постоји никакав отклон у мојим драмама, можда нека ониричност али отклон не. Ако има архетип у тој драми, он је онда у томе што се дешава у кафани. Кафана је исто митско место, може да буде и архетип.

** После девалвације многих вредности, шта је то у шта успевате да верујете?*

– Ја верујем искључиво у себе. А пошто ја нисам много поуздана – то ми је, што ми је.

** Верујете ли у судбину?*

– Мислим да сви верују у тако нешто. Мање су онда несигурни. Сурово је имати свест о томе да је све случајно. То је застрашујуће.

** Како је Ваше мишљење о Београду као оквиру за живот?*

– Ту сам рођена и врло вероватно ћу ту да „бацам кашкику“. Ту живим. Немам други оквир за живот. То није лоше будући да је то једини прави велики град у региону.

А ја сам особа за велики град. ■

Драгана МАРКОВИЋ